

*Тамбовцев Г. В., доцент, к.геогр.н.,
Довженко Ю. В. студентка 3 курсу, спеціальність «Географія»,
Мелітопольський державний педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького
cannabis77@yandex.ua*

ЕКОЛОГІЧНЕ СТАНОВИЩЕ КАХОВСЬКОГО ВОДОСХОВИЩА

Каховське водосховище – штучна водойма, збудована у нижній течії Дніпра, омиває береги Дніпропетровської, Запорізької та Херсонської областей. Площа водозбору становить 475 000 км², площа самого водосховища – 2160 км². Середня глибина – 8,5 м, максимальна – 36 м. Довжина водосховища становить 242 км, середня ширина 9,3 км, максимальна 24 км. Довжина берегової лінії 896 км. Має сезонне регулювання стоку. Коливання рівня води до 3,3 м, водообмін відбувається 2—3 рази на рік. Береги переважно круті, розчленовані глибокими балками, лише на окремих ділянках пологі, піщані. Температура води влітку до +24. Замерзає наприкінці листопада — на початку грудня, скресає у середині лютого — на початку березня. Фауна включає понад 150 видів зоопланктону, понад 180 — безхребетних, 56 — риб. У прибережних заростях — місце гніздування птахів (качка, куликтощо) [2].

Наповнення почалось 1955 року, і вже у 1958 році була набрана 16-а відмітка НПГ (стандартний підпірний горизонт). Уздовж лівого берега водоймища проходить залізнична магістраль із Запоріжжя і Сімферополь та Херсон.

Каховське водосховище використовується для річного та сезонного регулювання стоку, а також для регулювання повеней. Це найбільший водозабірний вузол Дніпровського каскаду, що є джерелом питного водопостачання міст Нікополь, Марганець, Орджонікідзе, ряду населених пунктів Херсонської області та АР Крим. Також звідси береться вода для водопостачання рудників і підприємств промислових комплексів Запорізької області (зокрема, ЗЗРК у м. Дніпрорудному) [4].

Каховське водосховище періодично згадують у зв'язку з екологічним становищем, при цьому з кожним роком інформація про його сучасне положення і можливі наслідки від подальшого його існування для навколишнього середовища і людей стає все більш загрозливою. На думку вчених, саме по собі водосховище - це нова екосистема, яку природа не знає і не приймає[3]. За даними «Національної доповіді України на 5-й Загальноєвропейській конференції міністрів навколишнього середовища (2003 рік)», створення великих водосховищ на Дніпрі з метою забезпечення електроенергією і водою промислових центрів півдня і сходу України себе не виправдало. Цей крок призвів до негативних екологічних наслідків: затоплено і виведено з сільськогосподарського використання понад 500 тисяч гектар родючих земель, а ще 100 тисяч потрапили в зону підтоплення [1].

За роки існування з Каховського водосховища вже кілька разів в аварійному порядку скидали воду. Повноводною навесні 1970-го затопило частину Лівобережжя, а в листопаді 1993-го в Бериславському, Цюрупинському та Каховському районах рівень води піднявся подекуди на два метри, знищивши популяції кабанів і косуль. Виробництво ж електрики гідроелектростанціями Дніпровського каскаду становило і становить менше 4% загальнодержавного обсягу [2].

Тривожить і хімічний склад води у водосховищі. Переважно його наповнюють акумульовані протягом років опади, які змішані із стоками сотень підприємств і заводів, які зливають відходи у Каховське море. Через високий процент у воді мінеральних добрив і органічних речовин із кожним роком все масштабнішим на акваторії водосховища стає таке явище, як цвітіння води – повальний розвиток фітопланктону, через який зменшується насиченість води киснем. Товщина шару, який цвіте, може досягати 10 см. Нестача кисню у воді призводить до придухи риби і масового її мору [1].

Середньорічний вміст шкідливих речовин в Каховському водосховищі досягає загрозливих розмірів. Фенолів 1-2 гранично допустимих концентрацій (ГДК), сполук міді 6-11 ГДК, вміст цинку 7-12 ГДК, марганцю 3-10 ГДК.

Відзначено, що в районі Запоріжжя і Нікополя перевищення концентрацій цинку іноді становить від 13 до 25 значень ГДК, причому перевищення його концентрації в питній воді може призвести до онкозахворювань [1].

Досі не зовсім встановлено, наскільки негативно на Каховське водосховище впливає Запорізька атомна електростанція, яка використовує води водосховища як відстійник, для технічних потреб.

Таким чином, очевидним є той факт, що положення водосховища ще не катастрофічне, але близьке до того. Необхідно приймати міри для очищення води. Діяти треба у двох напрямках – очищати від вже наявних органічних і неорганічних забруднювачів, та будувати водоочисні системи для тих промислових об'єктів, які вимушені скидати забруднені води у водосховище. Це дасть кілька позитивних результатів – підвищить якість води, а отже я її придатність для споживання людьми та тваринами. Необхідно діяти зараз, щоб не допустити ще більшого погіршення екологічного стану Каховського водосховища у майбутньому.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ ТА ВИКОРИСТАННИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Назарук П. В. Проблеми Каховського водосховища [Електронний ресурс] / П. В. Назарук – Режим доступу до ресурсу: <http://kakhovskevodoshov.blogspot.com/p/blog-page.html>.
2. Водний фонд України: Штучні водойми — водосховища і ставки: Довідник / За ред.. В.В. Гребеня — К.: Інтерпрес, 2014. — 164 с.
3. Географічна енциклопедія України : у 3 т. / редколегія: О.М. Маринич (відпов. ред.) та ін. — К. : «Українська радянська енциклопедія» ім. П. Бажана, 1989.
4. Яцик А. В., Яцик В. А. Каховське водосховище. Енциклопедія сучасної України (2012).